

Økonomisk virkning av skatte- og avgiftsendringer ved generasjons- skifte i enkeltpersonforetak

Rapport utarbeidet for Norges Bondelag

11. april 2014

EY

Building a better
working world

Innhold

	Side
Sammendrag	1
1 Innledning og bakgrunn	3
2 Skatte- og avgiftsregler ved generasjonsskifte i enkelpersonforetak	4
2.1 Innledning	4
2.2 Tidligere regler om arveavgift.....	4
2.3 Skatt ved generasjonsskifte	7
3 Økonomiske virkninger av nye regler for enkelpersonforetak	11
3.1 Innledning	11
3.2 Økonomiske virkninger	11
3.3 Forutsetninger for beregningene.....	11
3.4 Beregninger av typiske tilfeller i ulike bransjer.....	13
3.5 Oppsummering av virkningene av skatte- og avgiftsendringene.....	17
4 Totale skatte- og avgiftsvirkninger av nye regler	19
Vedlegg	
Oversikt over beregninger av effekt for faktiske generasjonsskifter i landbruket	20

Sammendrag

Stortinget vedtok mot slutten av 2013 å fjerne arveavgiften med virkning fra 1. januar 2014. Samtidig ble det innført kontinuitet som hovedprinsipp for fastsetting av skattemessig inngangsverdi. Dette gir i normaltillfellene lavere avskrivningsgrunnlag, lavere skjermingsgrunnlag og høyere gevinst ved senere videresalg av anleggsmidler, med høyere skattebelastning som konsekvens. Effekten av bortfall av arveavgiften må derfor ses opp mot økt skattebelastning.

I stortingsproposisjonen, Prop. 1 LS Tillegg 1 (2013-2014), er de provenymessige konsekvensene av endringene, både totalt og for den enkelte skattyter, i liten grad behandlet. Finansdepartementet uttaler i proposisjonen at det er vanskelig å gi gode anslag på hvordan endringen vil påvirke inntektsskatteprovenyet. Dette skyldes blant annet usikkerhet om hvor store andeler av arvede objekter som selges. I tillegg er det usikkert hvor stor reduksjonen i avskrivnings- og skjermingsgrunnlaget vil være. I proposisjonen er det angitt et provenyanslag for 2014 (på usikkert grunnlag), men konsekvensene på lang sikt er ikke anslått. Virkningene i enkelttilfeller for landbruk og annen næringsvirksomhet er omtalt generelt, men de konkrete og kvantitative effektene er ikke beregnet.

På oppdrag fra Norges Bondelag har vi gjort beregninger av den økonomiske virkningen av skatte- og avgiftsendringene.

En redegjørelse for regelverket og endringene i dette er gitt i kapittel 2.

I kapittel 3 har vi belyst konsekvensene av regelendringene i «mikro», det vil si beregninger av konsekvenser i enkelttilfeller. Beregningene er gjort basert på faktiske tilfeller i landbruket. Vi har også illustrert effektene av ulike forutsetninger og gjort beregninger for eiendomsvirksomhet.

Analysene av virkningene av skatte- og avgiftsendringene kan oppsummeres som følger:

- Virkningene av skatte- og avgiftsendringene varierer sterkt fra tilfelle til tilfelle innen landbruk, men gjennomgående innebærer regelendringene et tap. I normaltillfellene vil den positive effekten av fjerning av arveavgiften være langt mindre enn den økte skattebelastningen som endringene i skattereglene innebærer. I mange tilfeller utgjorde arveavgiften et lite beløp og ble dessuten ofte motregnet mot dokumentavgift. I de fleste tilfellene utgjør virkningen et tap som er betydelig i forhold til virksomhetens størrelse.
- I et beregnet normaleksempel for gårdsbruk, vil nåverdien av tapet som en følge av nye skatte- og avgiftsregler kunne utgjøre over

NOK 500 000 forutsatt videre drift. Ved fremtidig salg av gårdsbruket, vil tapet kunne bli betydelig større.

- Økningen i skattebelastningen er størst for enkeltpersonforetak hvor driftsløsøre, varebeholdninger, buskap mv. utgjør en stor andel av verdiene.
- De negative virkningene vil kunne være minst like store også i andre næringer. Tilgjengelig statistikk over arveavgift viser et visst omfang av generasjonsskifter i enkeltpersonforetak med næringseiendom. I et beregnet normaleksempel for næringseiendom vil nåverdien av tapet som en følge av nye skatte- og avgiftsregler utgjøre nesten NOK 400 000.

Kapittel 4 omhandler totaleffektene av endringene. Tilgjengelig statistikk gir ikke grunnlag for å gjøre relevante vurderinger av de totale virkningene av avviklingen av arveavgift og innføring av kontinuitet. Det finnes ingen samlet oversikt over gjennomførte generasjonsskifter i landbruket med en detaljgrad som gjør det mulig å beregne totaleffekter eller gjennomsnittseffekter av regelendringene.

I og med at våre beregninger basert på enkelttilfeller indikerer en gjennomgående negativ effekt av regelendringen, og til dels betydelige, må vi imidlertid anta en stor total provenyeffekt av endringene over tid.

1 Innledning og bakgrunn

Stortinget vedtok mot slutten av 2013 å fjerne arveavgiften med virkning fra 1. januar 2014. Samtidig ble det innført kontinuitet som hovedprinsipp for fastsetting av skattemessig inngangsverdi. Dette gir i normaltillfellene lavere avskrivningsgrunnlag, lavere skjermingsgrunnlag og høyere gevinst ved senere videresalg av anleggsmidler, med høyere skattebelastning som konsekvens.

I stortingsproposisjonen, Prop. 1 LS Tillegg 1 (2013-2014), er de provenymessige konsekvensene av endringene, både totalt og for den enkelte skattyter, i liten grad behandlet. Finansdepartementet uttaler i proposisjonen at det er vanskelig å gi gode anslag på hvordan endringen vil påvirke inntektsskatteprovenyet. Dette skyldes blant annet usikkerhet om hvor store andeler av arvede objekter som selges. I tillegg er det usikkert hvor stor reduksjonen i avskrivnings- og skjermingsgrunnlaget vil være. I proposisjonen er det angitt et provenyanslag for 2014 (på usikkert grunnlag), men konsekvensene på lang sikt er ikke anslått.

På oppdrag fra Norges Bondelag har vi gjort beregninger av den økonomiske virkningen av skatte- og avgiftsendringene, med vekt på effekter i enkelttilfeller. De totale skatte- og avgiftsmessige virkningene er vanskelig å beregne fordi de er avhengige av arv, fremtidige salg og utvikling i markedsverdier. Tilgjengelig statistikk gir ikke grunnlag for å gjøre relevante vurderinger av de totale virkningene av avviklingen av arveavgift og innføring av kontinuitet. Det finnes ingen samlet oversikt over gjennomførte generasjonsskifter i landbruket med en detaljgrad som gjør det mulig å beregne totaleffekter eller gjennomsnittseffekter av regelendringene.

Formålet med beregningene er å vise effekten av skatteendringene på generelt grunnlag og er ikke egnet som basis for økonomiske og finansielle beslutninger og disposisjoner. EY er ikke ansvarlig for feil eller tap som oppstår ved bruk av informasjon, analyser og beregninger i denne rapporten i økonomiske og finansielle disposisjoner.

Kontaktpersoner i EY:

Partner Arvid Gusland, advokat/siviløkonom (tlf. 98206160)

Executive director Elin Backer-Grøndahl, advokat (tlf. 98207134)

2 Skatte- og avgiftsregler ved generasjonsskifte i enkeltpersonforetak

2.1 Innledning

Generasjonsskifte i enkeltpersonforetak har medført både skatte- og arveavgiftsmessige konsekvenser. Arveavgiftsgrunnlaget og eventuelt vederlag som er ytet, har påvirket både eventuell skattepliktig gevinst for giver, inngangsverdi for erververen, mulig avskrivningsgrunnlag for erververen og hvor mye arveavgift som skulle betales. Fra og med 1. januar 2014 er arveavgiftsloven opphevet. Det medfører også enkelte skattemessige konsekvenser for arving/gavemottaker.

2.2 Tidligere regler om arveavgift

Plikt til å svare arveavgift

Plikt til å svare arveavgift gjaldt som hovedregel både arv og gaver til legalarvinger og testamentsarvinger dersom arvelater eller giver enten var bosatt i Norge eller var norsk statsborger på overføringstidspunktet. Overføring av fast eiendom, anlegg- eller næringsvirksomhet i Norge utløste derimot i utgangspunktet arveavgift uavhengig av giverens/arvelaterens bosettelse og statsborgerskap.

Plikt til å svare arveavgift gjaldt likevel ikke overføringer til ektefelle, registrert partner eller samboer. Som samboer regnes i den forbindelsen par som har felles barn, tidligere har vært gift eller som bor sammen i et ekteskapslignende forhold som har vart i mer enn to år.

Fribeløp

Både for legal og testamentsarvinger gjaldt det fra og med 2009 et fribeløp på NOK 470 000. Fribeløpene gjaldt samlet for alle overføringer fra hver giver til hver mottaker. Den totale arveavgiften ble således redusert dersom overføringen ble fordelt på flere mottakere, typisk barn og barnebarn samt svigerbarn. Der hver arveavgiftspliktig mottaker arvet/fikk som gave verdier utover fribeløpet ble arveavgift beregnet slik:

De første NOK 470 000 til hver arving:	Fribeløp/ingen arveavgift
De neste NOK 330 000 til hver arving:	6 % avgift for barn og 8 % for andre arvinger
Arv ut over NOK 800 000 til hver arving:	10 % avgift for barn og 15 % for andre arvinger

For å utnytte fribeløpene og de laveste satsene for arveavgift kunne en arving gi avslag på falt arv eller avkall på fremtidig arv. Slik avslag kunne gjøres for hele eller deler av arven. Det var særlig foreldre som ga avkall/avslag på arv til fordel for sine egne barn.

Årlig fribeløp

Med virkning fra 1. januar 2008 ble det innført et årlig fribeløp på inntil 1/2 grunnbeløp i folketrygden (G), dvs at gaver innenfor dette årlige fribeløpet ytet før giverens død til fysiske personer var fritatt for arveavgift.

Fribeløpet gjaldt fra hver giver til hver mottaker, dvs at foreldre i fellesskap kunne gi en årlig gave på inntil 1 G (i 2013 tilsvarte det NOK 82 122) til hvert av sine barn uten at det medførte plikt til å svare arveavgift. Tilsvarende kunne hvert barnebarn motta fribeløpet i gave fra hver av sine besteforeldre.

Det årlige fribeløpet kom i tillegg til bestemmelsen om fritak for arveavgift ved periodiske ytelser til forsørgelse eller utdanning. Overføring av ikke-børsnoterte aksjer, andeler i ansvarlige selskap og andeler i kommandittselskap var ikke omfattet av reglene om årlig fribeløp. Tilsvarende gjaldt ikke det årlige fribeløpet for overføring av fast eiendom.

Fastsettelse av arveavgiftsgrunnlaget

Grunnlaget for arveavgift ble fastsatt for hvert enkelt objekt som ble overført som arv eller gave. I utgangspunktet var det virkelig verdi, fratrukket eventuelt vederlag erververen ytet, som dannet grunnlaget for beregning av arveavgift. For ikke-børsnoterte aksjer og selskapsandeler i ANS, KS samt for verdsettelse av landbrukseiendommer gjaldt det særregler for fastsettelse av arveavgiftsgrunnlaget.

For ikke-børsnoterte aksjer ble det ved verdsettelsen tatt utgangspunkt i aksjenes eller andelenes forholdsmessige andel av selskapets skattemessige formuesverdi. Mottakeren kunne velge om man ville benytte 100 % av den skattemessige formuesverdien eller 60 % av den skattemessige formuesverdien som arveavgiftsgrunnlag. I forbindelse med innføringen av aksjonærmodellen fra 1. januar 2006 ble det vedtatt regler om skattemessig kontinuitet ved overføring av aksjer og selskapsandeler. Skattemessig kontinuitet medførte at mottakeren overtok givers/arvelaters skatteposisjoner knyttet til aksjene, herunder latente skattepliktige gevinster. For å "kompensere" for den latente skatteplikten ble det innført et sjablongmessig fradrag i arveavgiftsgrunnlaget på 20 % av den latente gevinsten.

For landbrukseiendommer som er gjenstand for åsetesrett, var det særregler for fastsettelse av arveavgiftsgrunnlaget. Livsarvinger er åsetesberettigede, og åsetesretten omfatter den faste eiendom med bygninger, tilbehør og rettigheter, men ikke besetning, redskap ol. Ved overdragelse til åsetesberettigede kunne arveavgiftsgrunnlaget for landbrukseiendommen fastsettes til tre fjerdedeler av antatt salgsverdi. For driftsløse skulle arveavgiftsgrunnlaget tilsvare antatt salgsverdi. Ved gavesalg ble avgiftsgrunnlaget redusert med vederlaget

erhververen ytet i form av kontantvederlag, overtakelse av gjeld eller k artytelse.

Rentefri avdragsordning

Ved overf oring av næringsvirksomhet, herunder overf oring av aksjer og selskapsandeler der giveren eide minimum 25 % av selskapet, gjaldt en gunstig rentefri avdragsordning der arveavgiften ble fordelt likt over 12 år. Likviditetsbelastning for mottaker ble dermed redusert.

Dokumentavgift

Dokumentavgift som er betalt ved overf oring av eiendomsrett til næringseiendom kom til fradrag i mottakerens pliktige arveavgift. Det var et vilkår at eiendommen hadde v ert brukt i arvelaters eller givers virksomhet og ble tatt i bruk i mottakers virksomhet. Videre var det et vilkår at mottakeren eller dennes ektefelle m tte tilhøre givers/arvelaters arvinger etter loven. Ved overf oring av bolig eller fritidsbolig kunne det ikke kreves fradrag i arveavgiften for betalt dokumentavgift, men våningshus på gårdsbruk ble ansett   være en del av næringseiendommen slik at dokumentavgift for overf oring av hele landbrukseiendommen kunne kreves fradratt i arveavgiften. Overf oring mellom ektefeller er fritatt for dokumentavgift. Tilsvarende er det heller ikke dokumentavgift ved tinglysning av ideell arveandel etter loven.

Tidspunktet for beregning av arveavgift – r dighetsservet

Arveavgiftsplikten for arv og gaver inntrådte på tidspunktet mottakeren fikk rådighet over arven eller gaven. For gaver var det tidspunktet giveren hadde gitt fra seg rådigheten over gaven. For arv var r dighetstidspunktet avhengig av om det ble gjennomført et privat eller et offentlig skifte. Ved privat skifte var r dighetstidspunktet dødsfallet. Ved gjennomført offentlig skifte var r dighetstidspunktet utlodningstidspunktet.

Opphevelse av arveavgiftsloven

Opphevelse av arveavgiftsloven er gitt virkning for gaver som ytes etter 1. januar 2014 og for arv etter dødsfall som skjer etter 1. januar 2014. Den gis også virkning for arv etter førstavdøde n r utdeling av midler fra uskifte, skifte av uskiftebo eller lengstlevendes død skjer etter 1. januar 2014. Det har ikke betydning om arvingene velger privat eller offentlig skifte.

Samtidig med opphevelse av arveavgiftsloven ble det gjort endringer i skatteloven slik at det i hovedsak nå gjelder skattemessig kontinuitet ved generasjonsskifter. Dette vil bli nærmere redegjort for under pkt.3.3.

2.3 Skatt ved generasjonsskifte

Innledning

Det klare utgangspunktet er at arv eller gaveoverføringer uten vederlag ikke utløser skatt verken for giver eller for mottaker. Som gave regnes også arveforskudd og salg der vederlaget er symbolsk.

Det gjelder imidlertid et unntak fra skattefritaket dersom giver tar ut enkelte eiendeler av virksomheten i forbindelse med en gaveoverføring. Det vil medføre en beskatning for giver på samme måte som ved salg til markedspris. For å lette muligheten til å gjennomføre generasjonsskifter er det for enkeltpersonforetak et unntak for skatteplikt i slike tilfeller under forutsetning av at mottakeren plikter å svare arveavgift og overtar hele eller deler av næringsvirksomheten. Dersom eiendeler overføres ved gavesalg (mottakeren betaler et vederlag som er lavere enn markedsverdien) vil det som hovedregel utløse gevinstbeskatning hos mottakeren hvis vederlaget overstiger giverens skattemessige inngangsverdi.

Vi vil nedenfor redegjøre kort for skattemessige konsekvenser for erverver/arving i et generasjonsskifte. De skattemessige konsekvensene for selger/giver vil i liten grad bli omtalt.

Gamle regler – diskontinuitetsprinsipp som hovedregel

Innledning

For gaver ytet før 1. januar 2014 og for arv etter dødsfall som skjedde før 1. januar 2014 gjaldt som hovedregel et skattemessig diskontinuitetsprinsipp. Dvs at skattemessig inngangsverdi ved arv eller gave ble fastsatt til virkelig verdi eller til arveavgiftsgrunnlaget dersom det var lavere. Inngangsverdien for giver/arvelater var således i utgangspunktet uten betydning for mottaker. Det innebar at den overførte verdien skattemessig ble "oppskrevet" til markedsverdi og kunne være gjenstand for høyere avskrivninger enn det giveren hadde. Det var imidlertid en begrensning ved at mottakerens inngangsverdi ikke kunne settes høyere enn arveavgiftsgrunnlaget. For fast eiendom ervervet med åsetesavslag kunne verdien skrives opp til bruttoverdien av eiendommen som var lagt til grunn for arveavgiftsberegningen før fradrag for åsetesavslag.

For gjenlevende ektefelle som overtok næringsvirksomhet, både ved skifte og uskifte, var det mulig å oppskrive verdien på halvparten av eiendelene til markedsverdi (forutsatt felleseie). Dvs det var mulig å oppskrive verdien på den halvdelen som ble ansett som arv fra avdøde ektefelle.

Ved overføring mellom ektefeller på skifte i levende live og ved gaver til ektefelle trer mottakeren inn i giverens skattemessige verdier uavhengig av om det ytes et vederlag. Overdragelse mellom ektefeller anses ikke som overdragelse til nytt skattesubjekt.

Enkeltpersonsforetak

Eiere av enkeltpersonsforetak som driver virksomhet skattlegges i dag etter foretaksmodellen. I foretaksmodellen skal virksomhetsinntekten, etter fradrag for en risikofri avkastning, beskattes løpende som beregnet personinntekt. Ved fastsettelse av den beregnede personinntekten trekkes det ut en beregnet normalavkastning av investeringene i virksomheten som skjermes fra personinntektsbeskatningen. Dette skjermingsfradraget fastsettes som hovedregel med grunnlag i middelverdien av de skattemessige verdiene på driftsmidlene som har virket i virksomheten, multiplisert med en skjermingsrente. I forbindelse med generasjonsskifter kunne verdien av driftsmidlene skrives opp til virkelig verdi/arveavgiftsgrunnlaget med det resultat at grunnlaget for beregning av skjermingsfradraget ble høyere for mottaker/arving enn det var for giver/arvelater.

Høyt skjermingsfradrag reduserer den beregnede personinntekten og kan i enkelte tilfeller gi negativ beregnet personinntekt. Slik negativ beregnet personinntekt kan fremføres mot senere positiv beregnet personinntekt fra samme beregningsenhet.

Som nevnt gjaldt det tidligere et diskontinuitetsprinsipp. Det medførte at negativ beregnet personinntekt ikke kunne overføres i forbindelse med et generasjonsskifte. Ny eier kunne heller ikke overta overdragerens skatteposisjoner, f.eks. gevinst- og tapskonto, tom positiv saldo, negativ saldo, betinget avsatte gevinster og underskudd til fremføring.

Gavesalg

Overdragelse av næringsvirksomhet i forbindelse med generasjonsskifte skjer ofte ved gavesalg. Det skjer for eksempel ved at erververen overtar gjeld som hefter på eiendelene som overdras eller ved at det betales et vederlag. I slike tilfeller vil selgeren bli skattlagt for en eventuell gevinst. Kjøperens inngangsverdi vil bli fastsatt til summen av gaven og vederlaget.

Særskilt om gårdsbruk og skogbruk

Gevinst ved salg av alminnelig gårds- og skogbruk til person som er arveberettiget etter loven er skattefritt hvis vederlaget ikke overstiger tre fjerdedeler av antatt salgsverdi og eieren har eid eiendommen i minst 10 år. Driftsløsøre som overdras sammen med landbrukseiendommen omfattes ikke av skattefritaket. Ved salg av driftsløsøre beregnes skattepliktig gevinst eller tap på vanlig måte. Ved salg av alminnelig gårds- og skogbruk der selger ikke oppfyller vilkårene for å selge med skattefri gevinst kan likevel gevinst på våningshuset med naturlig tomt bli skattefri etter reglene om realisasjon av bolig- eller fritidsbolig.

For eiendom ervervet ved gave eller arv og der erververen var åsetesberettiget kunne inngangsverdien for landbrukseiendommen

fastsettes til antatt salgsverdi før åsetesfradraget, dvs til en verdi som var høyere enn arveavgiftsgrunnlaget.

Dagens regler

Innledning

For gaver ytet etter 1. januar 2014 og for arv etter dødsfall som skjer etter 1. januar 2014 er det innført et skattemessig kontinuitetsprinsipp som hovedregel. Dvs at mottaker/arving overtar givers/arvelaters skatteposisjoner. Adgangen til å oppskrive verdi på eiendeler og driftsmidler til markedsverdi er dermed opphørt. Ved generasjonsskifte av enkeltpersonforetak vil det kunne medføre økt skatt som følge av tapt avskrivningsgrunnlag og høyere gevinst ved senere salg. Ved overføring av aksjer og andeler i deltakerlignede selskap videreføres kontinuitetsprinsippet.

I enkelte tilfelle gjelder det fortsatt et skattemessig diskontinuitetsprinsipp. Ved overdragelse av bolig og fritidsbolig der giver/arvelater kan selge eiendommen med skattefri gevinst på dødsfalls- eller gavetidspunktet vil gavemottaker/arving kunne fastsette inngangsverdien på eiendommen til antatt salgsverdi på ervervstidspunktet. For alminnelig gårdsbruk eller skogbruk som giver/arvelater kunne solgt med skattefri gevinst kan inngangsverdien fastsettes til tre fjerdedeler av antatt salgsverdi.

Generelt om enkeltpersonforetak

Eiere av enkeltpersonforetak der det drives virksomhet skattlegges fortsatt etter foretaksmodellen. I forbindelse med innføring av kontinuitetsprinsippet vil mottaker/arvelater overta givers/arvelaters skattemessige verdi på driftsmidlene og dermed også skjermingsgrunnlag. Det vil ha betydning for den beregnede personinntekten fra foretaket.

Ved arv av enkeltpersonforetak omfattes alle skatteposisjoner av kontinuitetsprinsippet. Det medfører at negativ beregnet personinntekt, gevinst- og tapskonto, negativ saldo, tom positiv saldo og betinget skattefritak overføres til arving. Rett til fremføring av underskudd overføres også under forutsetning av at arvingen overtar avdødes gjeld som er knyttet til virksomheten.

Ved gaveoverføringer av enkeltpersonforetak vil også skatteposisjoner som overføres sammen med virksomheten overføres til gavemottaker.

Overføring til ektefelle

Det er innført kontinuitet også der ektefeller overtar et felleseie uskiftet. Dvs at ektefellen ikke lenger kan oppskrive verdien på den halvdel som anses arvet fra avdøde ektefelle. Gjenlevende ektefelle likestilles med øvrige arvinger. Dvs at for bolig/fritidsbolig og gårdsbruk/skogbruk vil det også for ektefeller være mulig å fastsette inngangsverdien for

den arvede delen til antatt markedsverdi for bolig/fritidsbolig og til tre fjerdedeler av antatt markedsverdi for gårdsbruk/skogbruk.

Gavesalg

Ved overdragelse av næringsvirksomhet ved delvis vederlag til mottaker som er arveberettiget etter loven kan giver velge om han vil skattlegges for en eventuell gevinst eller ikke. Ved vurdering av om overdragelsen gir skattepliktig gevinst må vederlaget som ytes fordeles på de overdratte eiendelene etter deres forholdsmessige andel av næringsvirksomheten. Det kan med andre ord ikke avtales et høyt vederlag for eiendeler giver kan selge skattefritt eller med liten gevinst og så et lavt vederlag på de eiendelene giver vil få en stor skattepliktig gevinst. Hvis giver velger å skattlegges for gevinsten kan mottaker skrive opp verdien på eiendelene til deres forholdsmessige andel av vederlaget.

Særskilt om gårdsbruk og skogbruk

Som nevnt innledningsvis gjelder et prinsipp om skattemessig diskontinuitet ved overdragelse av gårdsbruk eller skogbruk forutsatt at gårdsbruket/skogbruket kunne vært solgt med skattefri gevinst. Skattefritak ved realisasjon av gårdsbruk/skogbruk gjelder ved realisasjon til person som er arveberettiget etter arveloven når vederlaget ikke overstiger tre fjerdedeler av antatt salgsverdi og giver har eid eiendommen i minst 10 år.

Diskontinuitet gjelder bare for den faste eiendommen med driftsbygninger og gir adgang til å fastsette inngangsverdien til tre fjerdedeler av antatt salgsverdi. For maskiner, buskap og driftsløsøre er det kontinuitet slik at gavemottaker/arving trer inn i givers/arvelaters inngangsverdier. Det vil si at for slike driftsmidler overtar arving/gavemottaker arvelaters/givers skattemessige verdier, avskrivningsgrunnlag og skjermingsgrunnlag.

Våningshuset følger bestemmelsene om bolig og mottakers inngangsverdi kan fastsettes til antatt salgsverdi på ervervstidspunktet, forutsatt at giver/arvelater kunne solgt boligen med skattefri gevinst.

3 Økonomiske virkninger av nye regler for enkeltpersonforetak

3.1 Innledning

Bortfall av arveavgift og innføring av diskontinuitet skattemessig slår ut svært forskjellig fra tilfelle til tilfelle. Generasjonsskiftets karakter, bransje, type eiendeler, alder på eiendeler, skatteposisjoner mv. vil være bestemmende for de økonomiske virkningene i det enkelte generasjonsskifte. Vi har beregnet effekten av endringene for et sett av eksempler med ulike forutsetninger. Både generelle og eksempelspesifikke forutsetninger for beregningene er angitt. Beregningene er utført i en modell utviklet for formålet.

3.2 Økonomiske virkninger

Beregningene viser virkningene av de skatte- og avgiftsmessige endringene i Prop. 1 LS Tillegg 1 (2013 – 2014) kapittel 5, det vil si fjerning av arveavgiften og innføring av kontinuitetsprinsippet som hovedregel ved arv og gave:

- + Arveavgiften er fjernet
- Lavere avskrivningsgrunnlag gir økt skatt
- Lavere skjermingsgrunnlag gir økt skatt
- Lavere inngangsverdi ved senere salg gir økt skatt

3.3 Forutsetninger for beregningene

Arveavgift

Arveavgiftssatsene som gjaldt for 2013 er lagt til grunn. Videre er det forutsatt at avgiftsbetalingen fordeles over 12 år. Det vises for øvrig til kapittel 2.

Kontinuitetsverdier

Det vil være meget stor variasjon i de skattemessige inngangsverdiene avhengig av alder, avskrivninger, påkostninger/investeringer, tidligere oppskrivninger mv. Forutsetningene i de enkelte beregningene er angitt. Der vi har gjort beregninger basert på faktiske tilfeller, er faktiske kontinuitetsverdier (selgers skattemessige balanseverdier) lagt til grunn. Kontinuitetsverdiene har konsekvenser for fremtidige avskrivninger, eventuelle fremtidige salg og for fremtidige skjermingsfradrag.

Særskilt om landbruk

Det er forutsatt at unntaket fra kontinuitet for gårdsbruk gjelder, altså at gårdsbruket kunne vært realisert skattefritt etter skatteloven § 9-13 (10

års eiertid). Med andre ord settes inngangsverdien til 75 prosent av antatt salgsverdi. Der unntaket ikke gjelder, vil skatteulempen være større enn det våre beregninger viser.

Overdragelse mot delvis vederlag

Næringsvirksomhet overdras normalt ved generasjonsskifte i live. Ofte skjer da overdragelsen mot delvis vederlag. Selgeren kan som nevnt i kapittel 2 velge ikke-beskatning og ikke-oppskrivning. Dette vil som hovedregel være det mest rasjonelle og er lagt til grunn i alle beregningene nedenfor.

Nåverdiberegninger og neddiskontering

Virkningene både av fjerning av arveavgift og innføring av kontinuitet skattemessig slår ut over tid. Vi beregner nåverdien av virkningene ved å neddiskontere fremtidige skatte- og avgiftsvirkninger.

Neddiskonteringen er foretatt basert på en rentesats på 5,5 prosent (nominelt før skatt).

Det kan argumenteres for at neddiskontering av fremtidige skatte- og avgiftseffekter skal foretas basert på en tilnærmet risikofri rentesats. Bakgrunnen for dette er at grunnlaget for skatte- og avgiftseffektene er sikre. Samtidig er det lite trolig at enkeltpersonforetakets finansieringskostnader og avkastningskrav reelt sett påvirkes av risikoprofilen på skatte- og avgiftsbetalinger/-fordeler. Lånerentene som tilbys i landbrukssektoren synes ikke å være påvirket av skattesituasjonen, men er først og fremst avhengig av låneandel av takstverdier. Og for enkeltpersonforetak er egenkapitalen gitt. Vi har derfor tatt utgangspunkt i enkeltpersonforetakets lånekostnad ved beregning av neddiskonteringsfaktor. Dette representerer enkeltpersonforetakets faktiske kapitalkostnad.

Ordinære landbrukslån (for eksempel fra Landkreditt Bank) har en rentesats på ca. 2,35 prosent over pengemarkedsrenten (swaprente). Vi har lagt til grunn 10 års rente i våre beregninger i samsvar med skatte- og avgiftsvirkningenes langsiktige karakter. 10 års swaprente utgjør i dag ca. 3,15 prosent. Tillagt tillegget på 2,35 prosent utgjør dette 5,5 prosent.

I beregningene er denne rentesatsen benyttet med fradrag for skatt. Vi har også vist effekten av både høyere rente og lavere rente (risikofri rente).

Skattesats

Den faktiske skattesatsen vil variere med skattyters inntekt og skatteposisjon for øvrig. Vi har i våre beregninger lagt til grunn generelt en skattesats på 38,4 prosent. Dette tilsvarer marginalsatt for 2014 i et tilfelle uten toppskatt (Skatt på alminnelig inntekt: 27 prosent. Trygdeavgift: 11,4 prosent).

For noen skattytere vil marginalsatten være lavere på grunn av lav inntekt og særskilte fradrag. Den nevnes i denne sammenheng det

særskilte fradraget for jordbruk mv. som utgjør inntil NOK 166 400. Jordbruksfradraget er progressivt, og gir full effekt ved en næringsinntekt på NOK 334 300

For andre vil marginal skattesats være høyere enn 38,4 prosent fordi inntekten overstiger innslagspunktet for toppskatt (Trinn 1: 9 prosent over NOK 527 400. Trinn 2: 12 prosent over NOK 857 300).

Det er faktisk skattebelastning over tid som er relevant for beregning av virkningen av skatteendringene.

Vi har gjort beregninger av effekten av ulike forutsetninger om skattesats.

Giver og mottaker

Vi har i alle våre eksempler lagt til grunn generasjonsskifte med to givere (foreldre) og en mottaker (barn). Men vi har også vist effekten dersom det er en giver.

Videre drift

Vi har forutsatt at virksomheten drives videre av arvetaker/ny eier og ikke selges. Men vi har også vist effekten av salg.

3.4 Beregninger av typiske tilfeller i ulike bransjer

Landbruk

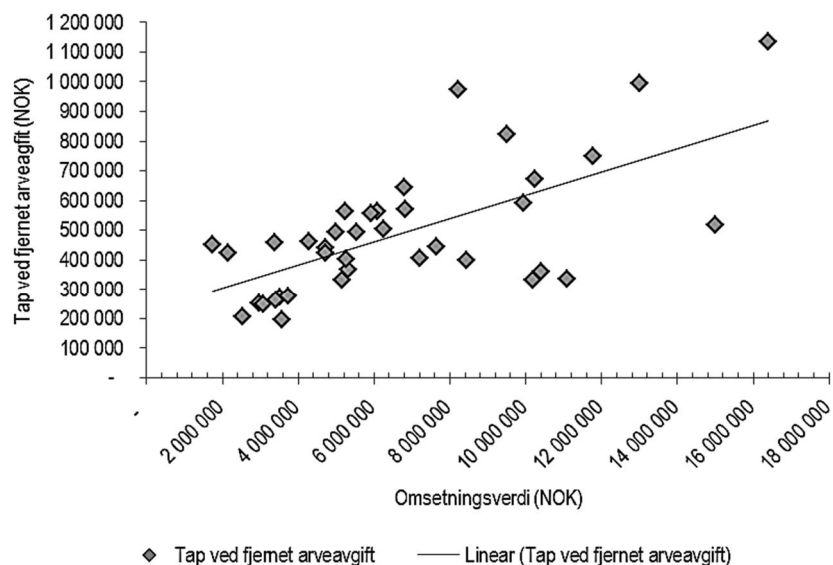
Beregninger basert på faktiske generasjonsskifter

Det eksisterer ingen samlet oversikt over gjennomførte generasjonsskifter i landbruket med en detaljgrad som gjør det mulig å beregne totaleffekter eller gjennomsnittseffekter av regelendringene.

Vi har derfor beregnet virkningene av regelendringene for faktiske generasjonsskifter i landbruket basert på informasjon innhentet for dette formålet av Norges Bondelag. Dette er faktiske tilfeller fra ulike deler av landet, henholdsvis Nordland, Trøndelag, Hedmark, Akershus og Buskerud. I og med at det ikke finnes en samlet oversikt med relevant informasjon om gjennomførte generasjonsskifter, er det vanskelig å si om disse generasjonsskiftene er representative. Men generasjonsskiftene representerer ulike typer bruk (melkeproduksjon, ulike typer kjøttproduksjon, korn, grønnsaker, bruk med ulik drift mv). Det er videre stor spredning i størrelse. De faktiske tilfellene illustrerer derfor på en god måte effekten på et bredt spekter av generasjonsskifter.

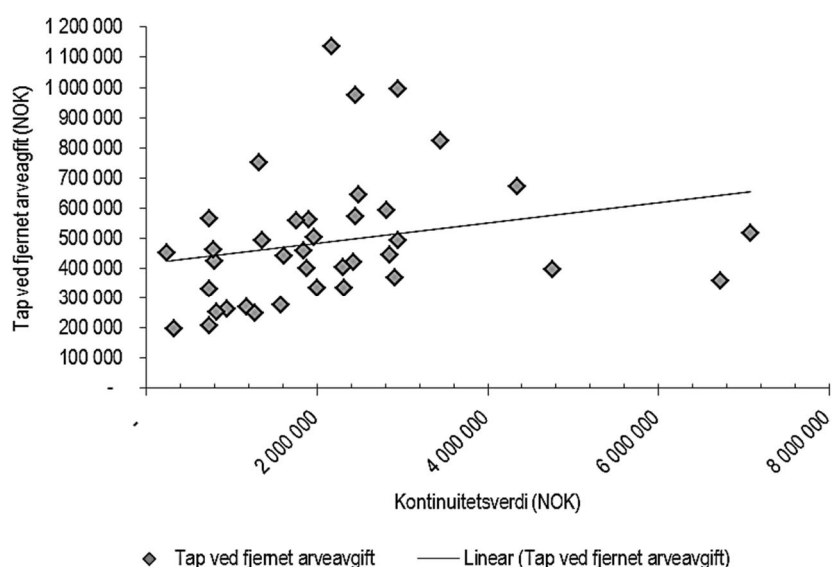
Hovedtallene for generasjonsskiftene er oppsummert i vedlegg.

Følgende diagram viser omsetningsverdi og tap ved regelendringene for generasjonsskiftene vi har gjort beregninger for:

Diagrammet viser at effekten av regelendringene varierer sterkt også for generasjonsskifter med noenlunde samme omsetningsverdi (trendlinjen er kun for illustrasjon, det er ikke signifikant/lineært forhold mellom tap og omsetningsverdi).

Det er heller ikke noen lineær sammenheng med kontinuitetsverdi:

Effekten av regelendringene varierer med type gårdsbruk (eiendom og driftsmidler) og generasjonsskiftets øvrige elementer.

Men i alle tilfeller utgjør regelendringene et netto tap.

Hovedeksempel basert på gjennomsnitt

Basert på de faktiske tilfellene vist foran har vi utarbeidet et eksempel som kan representere et antatt «gjennomsnitts generasjonsskifte» i landbruket. Basis for eksempelet er gavetilfeller (typisk generasjonsskifte i live) med åsetefradrag. Som nevnt foran vil type gårdsbruk og øvrige elementer i generasjonsskiftet ha betydning.

Eksempelet representerer en gjennomsnittlig effekt (tap) og inneholder forutsetninger som tilsvarer gjennomsnittet av de faktiske tilfellene.

Eksempelet viser en negativ virkning av skatte- og avgiftsendringene på nær NOK 530.000:

<i>Hovedeksempel</i>	
Total omsetningsverdi	6 750 000
Bolig/kårbolig	1 600 000
Driftsbygninger	2 300 000
Tomter	600 000
Maskiner	1 500 000
Buskap/varelager	750 000
Total kontinuitetsverdi	2 200 000
Kår	500 000
Åsetesfradrag	1 125 000
Kontantvederlag	3 150 000
Gave	2 000 000
<i>Skatteeffekt</i>	<i>500 183</i>
<i>Arveavgift</i>	<i>0</i>
<i>Skjermingsfradrag</i>	<i>32 816</i>
Tap – nye regler	532 999

Vi har videre beregnet effekten av endringer i flere av forutsetningene, vist i tabellen nedenfor.

<i>Skatteeffekt (tap – nye regler)</i>	
Hovedeksempel	532 999
1 Gavebeløp økes fra 2,0 MNOK til 4,0 MNOK	383 985
2 Kontinuitetsverdi økes fra 2,2 MNOK til 3,5 MNOK	301 730
3 Antall gavegivere reduseres fra 2 til 1	502 466
4 Eiendom og driftsmidler selges i sin helhet i år 2	804 645

Sensitivitetsberegningene viser at endringer i forutsetninger om hvordan generasjonsskifte gjennomføres og om den videre driften av gårdsbruket kan påvirke effekten betydelig. Ved et fremtidig salg av gårdsbruket, vil den negative skatteeffekten av de nye reglene bli betydelig større enn ved videre drift.

I tabellen nedenfor har vi vist virkningene med ulike forutsetninger om skattesats og rente.

	3,15 %	5,5	8 %
25,0 %	391 018	358 456	332 992
30,0 %	462 659	423 584	393 028
38,4 %	583 015	532 999	493 887
50,4 %	754 952	689 307	637 972

Beregningene viser forholdsvis store utslag av endringer i forutsetningene. Men hovedkonklusjonen, at nettoeffekten av regelendringene er negativ, fremstår som robust.

Næringseiendom

Arveavgiftsstatistikken for 2011 (Statistisk sentralbyrå) viser et visst omfang av arv og gave av næringseiendom. Gjennomsnittlig avgiftsgrunnlag var NOK 2 500 000. I tabellen nedenfor viser alternativ 1 og 2 dette eksempelet med og uten gjeld. Det må antas at næringseiendommer ofte overføres med gjeld av større eller mindre omfang. Vi har i alternativ 1 forutsatt en gjeldsandel på 50 prosent. Statistikken gir ikke informasjon om hvilken andel som er riktig. Det er også usikkert hvilken gjennomsnittlig avskrivningssats og hvilke kontinuitetsverdi det er rimelig å legge til grunn. Vi har gjort beregninger basert på forretningseiendom (lav avskrivningssats) og 50 prosent kontinuitetsverdi, som begge er forsiktige forutsetninger.

<i>Næringseiendom</i>	1	2	3
Total omsetningsverdi	5 000 000	2 500 000	25 000 000
Forretningseiendom	2 250 000	2 250 000	22 500 000
Fast teknisk installasjon	250 000	125 000	2 500 000
Total kontinuitetsverdi	2 500 000	1 250 000	12 500 000
Gjeld	2 500 000	0	12 500 000
Gave	2 500 000	2 500 000	12 500 000
<i>Skatteeffekt</i>	355 780	177 890	1 778 899
<i>Arveavgift</i>	3 594	52 433	394 299
<i>Skjermingsfradrag</i>	39 440	19 720	197 200
Tap – nye regler	391 625	145 177	1 581 800

Tallene viser en negativ nettoeffekt i hovedeksempelet med gjeld på nesten NOK 400 000.

Tabellen viser i tillegg et eksempel med en næringseiendom med en verdi på MNOK 25.

Vi har også utarbeidet et konstruert, men antatt rimelig eksempel på generasjonsskifte i et gartneri. Gartnerivirksomhet ligger utenfor unntaket for landbrukseiendom. Som beregningene nedenfor viser, kan regelendringen innebære et stort tap:

Gartneri	
Total omsetningsverdi	19 750 000
Våningshus	1 250 000
Driftsbygninger	10 000 000
Fast teknisk installasjon	5 000 000
Jord og skog	1 500 000
Maskiner	1 000 000
Buskap/varelager	1 000 000
Total kontinuitetsverdi	5 900 000
Gjeld (inkl oppkapitalisert kår)	5 000 000
Gave	7 500 000
<i>Skatteeffekt</i>	2 680 194
<i>Arveavgift</i>	183 436
<i>Skjermingsfradrag</i>	166 160
Tap – nye regler	2 662 918

3.5 Oppsummering av virkningene av skatte- og avgiftsendringene

Analysene av virkningene av skatte- og avgiftsendringene kan oppsummeres som følger:

- Virkningene av skatte- og avgiftsendringene varierer sterkt fra tilfelle til tilfelle. I de fleste tilfellene utgjør virkningen et tap som er betydelig i forhold til brukets størrelse.
- I normaltilfellene vil den positive effekten av fjerning av arveavgiften være langt mindre enn den økte skattebelastningen som endringene i skattereglene innebærer. I mange tilfeller utgjorde arveavgiften et lite beløp og ble dessuten ofte motregnet mot dokumentavgift.
- I et beregnet normaleksempel for gårdsbruk, vil nåverdien av tapet som en følge av nye skatte- og avgiftsregler kunne utgjøre over NOK 500 000 forutsatt videre drift. Ved fremtidig salg av gårdsbruket, vil tapet kunne bli betydelig større.
- Økningen i skattebelastningen er størst for enkeltpersonforetak hvor driftsløsøre, varebeholdninger, buskap mv. utgjør en stor andel av verdiene.
- De negative virkningene vil kunne være minst like store også i andre næringer. Tilgjengelig statistikk over arveavgift viser et visst omfang av generasjonsskifter i enkeltpersonforetak med næringseiendom. I et beregnet normaleksempel for

næringseiendom, vil nåverdien av tapet som en følge av nye skatte- og avgiftsregler utgjøre nesten NOK 400 000.

4 Totale skatte- og avgiftsvirkninger av nye regler

Det er utfordrende å gjøre relevante vurderinger av totaleffekten av regelendringene. I Prop. 1 LS Tillegg 1 gjør Finansdepartementet følgende vurdering:

«Avviklingen av arveavgiftsgrunnlaget og innføring av en hovedregel om kontinuitet vil påvirke inntektsskatteprovenyet. Det er vanskelig å gi gode anslag på denne virkningen, blant annet på grunn av usikkerhet om hvor store andeler av arvede objekter som beholdes eller realiseres, og i tilfelle salg, hvor mange boliger som oppfyller kriteriene for skattefrihet på arvelaters hånd på dødstidspunktet. Det er også usikkerhet knyttet til hvor store endringene i avskrivningene blir som følge av overgang fra et system med fastsettelse av arveavgiftsgrunnlag og diskontinuitet til kontinuitet, men dette har større betydning for anslag på provenyendringer på sikt. På usikkert grunnlag anslås endringene i grunnlaget for inntektsskatten å øke skatteinntektene med 250 mill. kroner påløpt og 0 kroner bokført i 2014. Økningen antas særlig å være knyttet til arvingers salg av utleieboliger og næring (enkeltpersonforetak) utenfor landbruket i forbindelse med skiftet.»

Som vist foran, er førsteårseffekten kun en svært liten del av den totale effekten. Det er totaleffekten over tid som er relevant for den som arver et gårdsbruk eller en annen virksomhet. Finansdepartementet kommenterer også dette, men har ikke i proposisjonen gjort kvantitative vurderinger av effektene.

Tilgjengelig statistikk gir ikke grunnlag for å gjøre relevante vurderinger av de totale virkningene av avviklingen av arveavgift og innføring av kontinuitet. Som nevnt foran, finnes det ingen samlet oversikt over gjennomførte generasjonsskifter i landbruket med en detaljgrad som gjør det mulig å beregne totaleffekter eller gjennomsnittseffekter av regelendringene. Beregningene foran av effekten i faktiske tilfeller kan anvendes, men vi har ikke informasjon om totalomfanget av generasjonsskifter av aktive bruk.

I og med at våre beregninger basert på enkelttilfeller indikerer en gjennomgående negativ effekt av regelendringen, og til dels betydelige, må vi anta en stor total provenyeffekt av endringene over tid.

Vedlegg

Oversikt over beregninger av effekt for faktiske generasjonsskifter i landbruket

Row Labels	Sum of Omsetningsverdi	Sum of Kontinuitetsverdi	Sum of K�r - borett	Sum of Gjeld	Sum of �sete	Sum of Kontant	Sum of Gavabel�p	Sum of Totalt vederlag	Sum of Endring	Gevinst (-)/tap (+)
Gård 1	5 249 532	741 122	848040	-	850 000	2075 000	1 476 492	3 773 040	565 038	
Gård 10	2 541 000	737 805	-	-	400 000	555 000	1 586 000	955 000	206 311	
Gård 11	3 513 000	1 169 417	350 160	-	548 750	1 500 000	1 114 090	2 398 910	270 668	
Gård 12	2 153 300	803 225	-	-	-	600 000	1 553 300	600 000	423 338	
Gård 13	5 535 300	1 359 670	875 400	-	850 000	2 500 000	1 309 900	4 225 400	491 634	
G�rd 14	5 150 000	734 710	-	-	992 500	2 750 000	1 407 500	3 742 500	332 117	
G�rd 15	6 811 000	2 480 747	1 400 640	-	667 500	2 288 816	2 454 044	4 356 956	645 016	
G�rd 16	6 250 000	1 964 933	678 432	-	1 037 500	3 000 000	1 534 068	4 715 932	502 832	
G�rd 17	14 988 116	7 077 923	388 920	-	2 593 750	7 368 754	4 636 692	10 351 424	517 981	
G�rd 18	12 997 900	2 949 206	1 021 300	-	2 050 000	6 461 395	3 465 205	9 532 695	994 276	
G�rd 19	11 100 000	1 999 243	-	-	2 775 000	7 350 000	975 000	10 125 000	334 646	
G�rd 2	16 389 532	2 173 935	1 559 712	-	2 890 000	4 370 000	7 569 820	8 819 712	1 136 575	
G�rd 20	1 737 000	242 463	-	272 463	-	-	1 464 537	272 463	450 289	
G�rd 21	3 375 000	1 837 897	-	1 837 897	-	-	1 537 103	1 837 897	457 710	
G�rd 22	3 413 717	941 653	-	-	625 000	1 500 000	1 288 717	2 125 000	261 162	
G�rd 23	3 744 551	1 578 368	291 800	-	650 000	1 850 000	952 751	2 791 800	277 107	
G�rd 24	4 731 613	1 606 014	364 750	-	837 500	2 900 000	629 363	4 102 250	442 304	
G�rd 25	3 563 500	328 756	-	-	762 500	1 800 500	1 000 500	2 563 000	196 334	
G�rd 26	4 715 650	2 423 746	437 700	-	787 500	1 500 500	1 990 450	2 725 200	421 766	
G�rd 27	7 643 800	2 849 225	-	-	1 550 000	3 504 912	2 588 888	5 054 912	445 593	
G�rd 28	6 074 219	1 898 618	437 700	-	887 500	2 200 000	2 549 019	3 525 200	562 746	
G�rd 29	5 327 971	2 906 524	437 700	-	1 025 000	3 700 000	165 271	5 162 700	368 619	
G�rd 3	10 200 000	2 311 368	789 960	-	2 450 000	5 950 000	1 010 040	9 189 960	333 494	
G�rd 30	10 393 140	6 725 072	316 300	-	2 437 500	7 617 000	22 340	10 370 800	358 719	
G�rd 31	6 836 607	2 446 110	546 720	-	1 125 000	2 320 500	2 844 387	3 992 220	570 809	
G�rd 32	5 256 450	1 884 793	-	-	937 500	2 450 000	1 868 950	3 387 500	400 996	
G�rd 33	9 935 000	2 815 519	-	-	1 182 500	4 355 000	4 397 500	5 537 500	591 884	
G�rd 34	5 910 000	1 759 062	1 050 480	-	865 750	1 792 276	2 201 494	3 708 506	557 651	
G�rd 35	8 220 000	2 448 478	1 370 045	-	1 069 500	3 570 500	2 209 955	6 010 045	973 939	
G�rd 36	2 965 000	815 824	535 745	-	458 500	819 000	1 151 755	1 813 245	251 996	
G�rd 37	3 085 200	1 266 899	645 977	-	550 750	1 133 050	755 423	2 329 777	247 429	
G�rd 38	4 995 000	2 948 152	-	-	680 000	2 570 000	1 745 000	3 250 000	493 160	
G�rd 4	7 220 000	2 310 000	848 404	-	1 400 000	3 365 000	1 606 596	5 613 404	404 721	
G�rd 5	9 516 000	3 442 535	1 017 100	-	1 122 325	4 819 863	2 556 712	6 959 288	823 843	
Gård 6	4 269 870	779 392	847 800	-	518 650	1 368 850	1 534 570	2 735 300	462 002	
Gård 7	8 448 000	4 759 333	1 459 000	-	1 628 750	2 974 085	2 386 165	6 061 835	396 941	
Gård 8	10 231 600	4 349 776	921 200	-	1 579 238	5 080 058	2 651 105	7 580 495	671 236	
Gård 9	11 784 593	1 316 881	-	-	2 331 000	8 479 622	973 971	10 810 622	749 917	

EY | Assurance | Tax | Transactions | Advisory

Om EY

EY er den mest globale organisasjonen innen revisjon, skatt og avgift, forretningsjus, transaksjoner og rådgivning. Med 175.000 ansatte i 150 land bidrar våre tjenester og vår kunnskap til å bygge tillit og skape bærekraftig vekst i finansmarkedene og i økonomier rundt om i verden. Vi vil at alt vi gjør skal bidra til at offentlige og private virksomheter fungerer bedre – for våre medarbeidere, kunder og samfunnet vi opererer i. www.ey.no

Navnet EY kan representere den globale organisasjonen eller et eller flere av medlemsfirmaene i Ernst & Young Global Limited, som hver er atskilte juridiske enheter. Ernst & Young Global Limited, et britisk selskap med begrenset ansvar, yter ingen tjenester til kunder. www.ey.com

© 2014 Ernst & Young AS
All Rights Reserved